

DOLENJEC

List za narodno prosveto in narodno gospodarstvo.

Uredništvo „Dolenjca“: Novo mesto
(Kandija št. 53) sprejema dopise in oglase.
Rokopisi se ne vračajo.

Izhaja vsako soboto, ako je ta dan praznik, pa dan poprej. „Dolenjec“
velja po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K. — Oglasi se računajo tri-
stopna petit-vrsta po 10 vin. za enkrat, za večkrat primeren popust.

Upravništvo „Dolenjca“ v Kamniku
sprejema naročnino. — Na naročbe brez
istočasno vposlane naročnine se ne ozira.

„Dolenjec“ pred sodiščem, ali avstrijsko pravosodje.

I.

Justitia fundamentum regnorum.

„Dolenjec“ pred sodiščem! . . . Pričenši z izdajo našega „Dolenjca“ smo sklenili to mesto uvodnih člankov posvetiti izključno le bistveni razpravi ljudske prosvete. Da pridemo kedaj v položaj, to vzvišeno mesto odstopiti vsebini, kakoršna je vtelesena v uvodnem naslovu, o tem dosedaj niti sanjati nismo imeli povoda. Ali žali-bog, o čemur si niti sanjati nismo upali, to se je vendar zgodilo, da! zgodilo — v goli, bridki resnici.

Evo torej novih dokazov vsem, ki umejete in ne umejete, kako dandanes preganjajo ne samo klevetniki resnice in svobode, marveč tudi izvršitelji zakonov kot apostoli državne oblasti slovensko časopisje, ki bije z uma svitlim mečem neustrašeni boj za prapor svobode, za ogenj prosvete, za luč resnice in razvoj napredka našega zatiranega slovenskega ljudstva. Listič še ni vzniknil iz svojega postanka, ni še v gledal belega dne, in že so ga preganjali prvi z najnikotnejim orožjem podlega bojkota — in komaj je praznoval svoj neznatni porod, že je čezenj planil drug neprijatelj . . . Udaril je z neusmiljeno roko po šibkem telesu novorojenca. No, ali ta udarec je odletel nazaj, ker tako zahteva večni zakon človeških pravic: vsaka krivica najde svojega sodnika.

In „Dolenjcu“, oziroma njega ustanovniku se je te dni diktirala po večnem preganjanju gotovo — dasiravno ne ena največjih kazni — vendar pa ena največjih krivic, pod katero je

kedaj v zgodovini slovenskega časopisja moral kloniti svoj tilnik odgovorni urednik.

No, in kaj je zakrivil ta hudodelec, da ga preganja g. državni pravdnik sam v vsej svoji visokosti in modrosti? Nič! in zopet trikrat nič! Poskusimo to za danes vsaj v površnih obrisih dokazati.

Dogovorno s tiskarjem in založnikom „Dolenjca“ je sklenil ustanovnik, sedaj tudi odgovorni urednik lista koncem pr. l., izdati prvo štev. če mogoče že 6. prosinca. Tiskovni zakon § 10. veleva, da mora izdajatelj naznaniti pristojnim oblastim (t. j. politični oblasti in drž. pravdnikstvu) naslov tiskovine, čas izhajanja, program, ime in bivanje odgov. urednika, kakor tudi založnika in tiskarja. To se je tudi zgodilo dne 1. prosenca. Ker pa zadnji odstavek določa, da se sme z izdajo lista šele pričeti, ako „varstvena oblast“ tekom 8 dni po naznanilu proti izdaji ničesar ne vkrene in ker je bilo pri tem uvaževati tudi še več družih zdatnih ovir, naznanil je dovolj previdno le, da „namerava“ dne 6. prosenca pričeti z izdajo lista, torej ni naznanil že določeno: dne 6. bom izdal list. Če se je list naznanil šele 1. pros. in če zakon določa 8 dnevni rok do prve izdaje, bi list brez izrecnega dovoljenja ne smel iziti pred 9. prosincem. ker: ako bi list brez izrecnega dovoljenja prej izšel, je to v zmislu § 11. tisk. zakon. kaznjivo z globo 100—400 K. Značilno je, da zastareli tisk. zakon ne predpisuje predložitve zgorej omenjenega naznanila na kak določeni čas, takisto tudi nikjer ne veleva, da tisti, ki je prijavil nameravanje izdaje kakega časopisa, mora potem tudi svojo namero izvršiti. Zakon le pravi: „sme se pričeti“, kar pa še zdavno ni: „mora se pričeti“. To dobro in natanko vedeti je za nas in za našo razsodbo tem bolj važno, čim manj se nam zdita

o tem poučena gg. državni pravdnik in sodnik tukajšnjega okrajnega sodišča. Da ne pridemo zopet v kako navskrižje, povdarjamo takoj, da ta lajiška sodba o dveh juristih ni naša sodba, marveč ta sodba je sodba njiju samih, sodba, ki sta sta si jo sama pisala in podpisala, sodba, ki je shranjena v našem uredništvu kot važen argument zastarelega avstrijskega pravosodja.

Potemtakem bi bili smeli s 6. pros. izdati list šele tedaj, ako bi se nam bila ta udobnost tudi dejanski dovolila in sicer z ozirom na to, da smo jo z naznanjenjem 6. pros. kot dan prve izdaje nekako indirektno prosili.

Ne samo za nas, marveč tudi za vse juriste in časnikarje bi bilo zanimivo že na tem mestu izvedeti, zakaj se nam ta udobnost ni dovolila; povdarjamo, ne morda nalašč ni dovolila, marveč po zanimivem slučaju samem sploh ni mogla dovoliti. Toda za danes imamo še vezane roke, ali da odkrito govorimo, za danes v svojih izvajanjih ne maramo še iti do skrajnih mej. Odloženo — še ni pozabljeno!

Torej mi tega dovoljenja nismo dobili, zato je tudi list čakal z izdajo. Pač pa smo dobili dne 8. pros. šele poziv zaradi dopolnitve prvotnega naznanila. Dopolnitev je bila končana drugi dan 6. pros. S tem pa smo bili zopet za 8 dni zapečateni, da se ne sme pričeti z izdajo. Kajti s to dopolnitvijo je dal zakon § 10. zadnji odst. g. drž. pravdniku zopet 8 dnevni rok, pred pretekem katerega list pod kaznijo ne sme iziti — to se pravi, če on izrečno ne privoli. Na to njegovo dobrohotnost smo se zanašali, ali ker je prišlo dovoljenje poštne direkcije tudi šele 9. pros., mogli smo list šele 11. pros. prejeti v Novem mestu.

Ta dan pa je za nas osodepoln, kajti z njim se je šele začela kronika preganjanja proti

Naredili so . . .

Navadna povest za predpust. Ivan Lah.

(Dalje.)

Z največjim veseljem in strahom pa so čakali pri Smetanu, kajti če pridejo, bodo zavezani jeziki vsem tistim, ki imajo še zdaj toliko govoriti; če pa ne pridejo, je izgubljen predpust in celo leto in morda še prihodnji predpust, ali pa še več. To so vedeli vsi: Smetan, Smetanka in Anka Smetanova, zato je bilo nekako čudno tiho po hiši zadnje dni. Smetan je bil že za božič pripravil nekaj vina in je bila nevarnost, da se bo vino izpridilo, ker jih tako dolgo ni, Smetanka je bila spekla o božiču prav lepe potice in o svetih Treh kraljih prav velik poprtnik, a prve je morala razdati tepežnikom in beračem, poprtnik pa so morali snesti sami, ker se je postaral, da ni bil več za na mizo.

Ker je pa mešetar Jožon med tednom prinesel novico, da v nedeljo pridejo, je Smetan pretočil vino, ki se je bilo že nekoliko skisalo, Smetanka je spekla znova lepši potancelj in Anka se je napravila lepše kot po navadi. Predpasala si je nov, širok predpasnik in si je dostikrat šla pred zrealo popravljat lase, ki si jih je bila že zjutraj spletla v dolge kite in jih spredaj spravila v kodre, ki pa so se vedno ho-

teli spremeniti v navadne lase. Tudi mati Smetanka je bila dela židano ruto okoli vratu, da je bila čednejša, kakor druge nedelje, sedela je že celo popoldne nekoliko zamišljena pri peči, govoriti se ji ni ljubilo, kakor da bi kaj premišljala. Anka je hodila zdaj iz kamre v hišo, iz hiše v kamro, kakor človek, ki nima obstanka; Smetan pa je hodil zdaj ven, zdaj noter, hotel je že oditi v gostilno, pa bi bilo sitno, da bi ga morali klicati domov. Pogledal je pri tem nenavadno pogostokrat na uro in se mu je zdelo, da se hitro mrači. Šel je večkrat pogledat v hlev. To pa zato, ker se je od tam najboljše videlo na cesto in bi lahko videl, če se že peljejo, ker pred hišo si skoraj ni upal pogledati na cesto, da ne bi vsi tisti, ki danes opazujejo Smetanovo hišo, rekli, da jih komaj čaka. Kajti videl je, kako stoje vaščanke po oglih in se skrivaj pomenkujejo in kako so vsa okna otajana in obrisana, da se bo lahko videlo skozi nje; celo sosed Jernej je stal na vasi, kot da se ozira po vremenu. Ko je prišel Smetan zopet ven, je začel s sosedom pogovor, kar mu je bilo zelo po všeči, ker je lahko ostal več časa pred hišo in pri tem skrivaj lahko pogledal večkrat na cesto. Govorila sta o zimi in o vremenu in Smetan je zelo na dolgo razlagal, kako kaže pratika in kolikokrat je že letos uganila. Sosed

Jernej pa je kmalu odšel, češ da ga zebe in tudi Smetan je moral nazaj v hišo. Tako je vse pričakovalo.

II.

Pri tem je zašlo solnce in dolgi rdeči pasovi so zakrili zapad.

Takrat se je oglasil zvonček sanij na cesti. Cin, cin, cin . . . Ni ga lepšega glasu na cesti . . . Ni lepših sanij od onih, na katerih se peljejo snubači. Veseli so in radostni, pred vsako krčmo vstavijo, pol izpijejo, pol puste in drče dalje. Vse gleda za njimi in vsi ugibljejo, kam gredo. Na ves glas vpijejo snubači na vozu. Ženin sedi na sredi z lepo navihanimi brkami, stric mu pripoveduje od ene strani kdovekaj in si zavija čisto obriti obraz v pasico, z druge strani pa vpije mešetar in hvali na vse grlo, kar more hvaliti, da bo steklo, da bo imel kaj zaslužka za svoj trud. Ušesa ima zavezana, ivje se mu dela po brkah. Spredaj pa hlapec bije po konju, da beži kot veter. Vsakega pozdravijo, kogar srečajo. Tako se vozijo veseli snubači . . . Cin, cin, cin . . .

Naenkrat se je zaslislalo po cesti na vasi. Iz hiš so letele ženske na prage in na vogale, drugi pa so napolnili okna. Res se je peljal Anton Zametov, na eni strani mu je sedel stric, ki je bil znan vinski bratec, na drugi strani pa

odgovornemu uredniku. Sta se namreč že na jutro tega dne vjeli kar dve muhi na en mahljaj, in ti muhi sta dragi — staneta 30 kron globe, le Bog in mi vemo, koliko potov, sitnosti, skrbi in nepotrebne dela. Ko se je namreč list predložil v cenzuro in izrekla prošnja, če se sme list že izdati (8 dnevni rok po dopolnitvi 6. pros. namreč še ni potekel,) je najprvo g. drž. pravdnik, potem državno pravdnništvo in naposled g. nadsvetnik Schwinger sam sprevidel, da je list za 4 dni prepozno prišel, in da je urednik s tem zakrivil nenaznanilo zakasnelosti, proti čemur se bo seveda uvedlo zakonito postopanje. Torej šele čez 5 dni se je prišlo na to. Hm! To dejstvo je važno za nas in mi se ga bomo držali kakor vtopljenec svojega rešitelja. Torej zakasnelost lista bi bila ena vjetih muh, druga pa brenči okrog konzorcija „Dolenjca“. Dočim je bil namreč naznanjen le urednik kot izdajatelj lista, se je temu naslovu v zadnjem trenutku pridružil še založnik, vsled česar je postal izdajatelj konzorcij „Dolenjca“. Ta sama na sebi nedolžna sprememba pri prvi izdaji najbrže nikomur ne škoduje, gotovo pa urednik o njej ničesar ni vedel, predno je list izšel. Sprememba se je sicer že drugega dne naznanila, toda g. drž. pravdniku se je, kakor bomo prihodnjič videli, zelo mudilo, tudi zaradi tega preganjati urednika, najbrže zato, ker se nedolžne ljudi najložje preganja in kaznuje. Da se je zlasti glede te točke gorostasno po krivici postopalo napram obtožencu, to umeti treba je imeti le zdrav človeški razum in pa čitati § 10. odst. 3. tisk. zakona vsaj nekoliko natančneje, kakor tožitelj in sodnik. — Glavna obravnava in sodba sledi.

Krizem sveta.

Državni zbor. Zasedanje državnega zbora se je pričelo 30. m. m. popolnoma brez vsakega, dosedaj običajnega hrupa. Brez vsakih nujnih predlogov in brez dosedaj večno „oficijelne“ vladne debate prešlo se je preko nekaterih manj važnih interpelacij k razpravi o prvi točki programa: rekrutni zakon. O tem je razpravljalo že skoraj polovica priglašanih govornikov. Gre se predvsem zopet za dveletno aktivno službovanje, olajšanje pri orožnih vajah in dopustih rezervistov. Prvi je govoril znani grof Sternberg, ki je po svoji stari navadi zopet vse kritiziral od krone doli do zadnjega častnika. Po prvem branju rekrutnega zakona je prišlo v četrtek na razpravo že dolgo let od toliko tisočev in tisočev srčnoželjno pričakovano vprašanje o pokojnini zavarovanja privatnih uradnikov. Za njim sledi državni proračun za l. 1906, tiskovni zakon, kongrua, avstro-ogrška nagodba, novi vinski zakon, brambeni zakon in še drugih več. Skeptično radovedno in ne baš z rožnimi nadami zremo že naprej v uspehe tega zadnjega zasedanja sedanjega parlamenta.

mešetar Jožon. Seni so drčale, drsele so po kolesnicah sem in tje, da so se gibali vsi trije na njih, kakor so zavile sani. Pogledali niso ne na levo ne na desno, kjer so jih gledali ljudje. Zavozili so naravnost k Smetanu.

Trenutek, ko se je začelo cingljanje na cesti, je bil vzrok zelo različnim občutkom pri različnih ljudeh. Smetanka je planila od peči na sredo hiše, da bi videla skozi okno, — k oknu ni smela, da bi je ne videli drugi, — Anka si je takoj jela popravljati lase, predpasnik in drugo obleko, Smetan pa si je globoko oddahnil. . . Vsem je kar sapa zastala, da bi natančno slišali, ali je res, ali ne. . .

Po vasi pa so tisti, ki so bili zoper Smetanove, z veliko nejevoljo zaslišali ta glas in so se nadejali, da bodo morda to kaki drugi snubači, ki bodo drčali mimo dalje po cesti. . . A vendar so zavili k Smetanu in hlapec je pridržal pred vežjo konja:

„E,-ha“ . . .

In poskakali so s sanij najprej mešetar Jožon, potem ženin Anton Zametov in nazadnje stric, ki je bil že dobre volje od vina, ki so ga bili popili po poti. . . Med tem se je že prikazal na pragu Smetan in jih vprašal, kam so namenjeni.

Volilna izpremema, o kateri se je prepilo nebo in zaradi katere je teklo že dokaj potokov — črnila, postala je starikav, polomljen voz, ki mu manjka vseh štirih pravih koles. Ne pride naprej; od nas Slovencev se sploh čim dalje odteguje. No, baje tudi drugje niso našli tozadevni vladni načrti ne posebnih, ne sploh katerih simpatij. Govori se, da se protivi proti volilni preosnovi nek član vladarske rodbine in da se zbornica razpusti že pred Veliko nočjo. Kaj torej? Potrpeti in čakati!

Tržaški Lahoni pokajo same jeze. Dunajska vlada — ta tržaški irredenti vedno prizanesljiva mati — je dne 29. m. m. nekaj storila, nad čemur nevrjetno strmi ne samo Trst, marveč vse širom sveta, kar pozna ali izgovarja ime Trst. Dvignila je ta dobra, laški irredenti predobra mati svojo roko in z občutno šibo nagloma kakor strela iz jasnega udarila po tržaškem mestnem magistratu. Odvzela mu je vse posle politične oblasti prve inštanče in povrh še vse poverjene zadeve okr. šolskega nadzorstva, ter jih poverila posebej za to odločenemu c. k. namestniškemu svetovalcu Alojziju Fabijaniju. Že v doglednem času se bo pokazalo, kaj in koliko je povzročil ta skoro nevrjetno se zdeči ukaz dunajske vlade v slovenskem Trstu in med laško irredento. In takrat tudi mi Dolenjci lahko še nadalje spregovorimo.

Ogrska kriza, če smemo verjeti najnovejšim vestem, se vendar bliža svojemu koncu. Snuje se prehodno ministrstvo, kateremu na čelu postavijo pl. Szella. Krona je le malo odjenjala od svojega stališča, in koalicijska, ki je računala na toliko koncesij, se mora le z malim zadovoljiti. Le v vojaškosodnem jeziku je bila krona nekoliko popustljiva. Gotovega seveda se danes še ne more sklepati.

Carinski spor med Avstrijo in Srbijo se ni še rešil in se najbrže v doglednem času tudi še ne bo. Ogrsko poljedelsko ministrstvo je prepovedalo uvoz živine, mesa in perutnine. Radi tega je srbska vlada Avstro-Ogrski odločno povedala, da Avstrija nima pravice zapirati meje, ker v Srbiji ni živinske kužne bolezni. Tudi je Srbija poostrila pregled potnih listov potnikov, ki prihajajo iz naših držav v Srbijo. Trgovinske zbornice južnih Slovanov kaj povoljno odobravajo odločni nastop srbske vlade v celi ti preporni carinski vojni. Trdi se, da namerava Srbija skleniti trgovinsko pogodbo s Črno Goro in Nemčijo. Avstro-Ogrska bide ta strastni boj tudi to pot le na škodo avstro-ogrski trgovini in obrtu.

Kaj pa Rusija? Vse kaže, da se viharno nebo uporov in nečloveškega klanja, pobojev in nemirov polagoma še ne bo zjasnilo. Obletnica krvave ruske vstaje dne 22. januarja je prominula sicer brez posebnih izgredov. V Carskem selu so te dni razkrili novo zaroto proti carju. V Tiflisu je bil umorjen načelnik generalnega štaba, general Grigaznov. Razmesarila ga je

„Ravno k vam, oče“, je dejal mešetar, „ali bo kaj kupčije?“

„Bo, bo“, je odgovoril Smetan, „kar boste kupili, to bomo prodali.“

„Tako je“, je vpil mešetar, „jaz imam kupca, vi pa blago.“

„Le v hišo, kar naprej“, je silil Smetan, „notri je gorko.“

In začeli so siliti drug drugoga, kdo bo šel prvi, dokler ni mešetar porinil strica naprej. (Dalje prih.)

Iz topa in nahrbtnika.

Vojaške burke. — Piše Planinc.

(Dalje.)

No, in veste, ko sem se bil do dobrega odkašljal in še lastnoočno in lastnoročno pripričal, — da je pipica moja res še taka, — da ima ognja dosti in tobaka. . . sem se lotil, da svojo pripoved kar od konca začnem. Kdor namreč misli kmalu začeti, je še najpametnejše, da napravi začetek pri koncu. Tako tudi jaz. Že sem hotel, da napravim zadnji velik dim iz pipice, kar je nujno važno pred vsakim govorom; že sem odprl usta, da zinem na globoko in spregovorim na dolgo in široko, veste, o tisti

predenj vržena bomba. V Vladivostoku pa so uporni vojaki ustrelili svojega generala Selibanova. Pokorščino odrekla je vsa deseta strelška divizija. Državni osnovni zakoni se spremenijo. Car zgubi naslov: „neomejena oblast“. Zakonodajno oblast dobi car, duma in državni svet. Prisegati na ustavo ne bo treba.

Danski kralj umrl. Kralj Kristijan IX. je dne 30. m. m. umrl. Njemu sledi njegov sin kralj Friderik VIII. Kraljevo smrt je naznanil ministrski predsednik z balkona v Kodanju rekoč: Kralj Kristijan IX. je mrtev — živel kralj Friderik VIII.!

Domače novice.

Naša prošnja na poštno direkcijo, kakor od zanesljive strani izvemo, ni bila zastoj. Dosedaj iz nastavljanja poštnega prometa izostale vasi Drska, Brod, Irča Vas, Srebrniče itd. dobe svojega poštnega sela, ki jim bo v gotovem času in dneh redno donal pošto. Tozadevno imamo še nujnih nasvetov na srečo, ali za danes se nam je omejiti v imenu vseh dotičnih vasi le na vdano zahvalo c. k. poštne ravnateljstvu v Trstu, in našemu listu prijazni „Eдинosti“, ki nas je v tej zadevi podpirala s priobčilom naše prošnje, dočim je naše kranjsko časopisje suverensko — molčalo.

Naše gg. dopisnike prav uljudno prosimo, da nam za tekoče številke namenjene večje rokopise vsaj do srede vpošiljajo, dočim je za manjše novine in poročila zadnji čas v četrtek popoldne. Pozneje vposlane rokopise moramo potem še le za prihodnjo številko vporabiti. — Rokopisov osebne polemike in napadov, ki izključujejo občne interese in koristi, ne sprejemamo; principijelno pa odklanjamo vsako polemiko političnih nasprotij. Toliko v blagohotno uvaževanje, da si prihranimo vprašanja in odgovore.

Svetčev večer in „Valenska svatba.“ Z zadovoljstvom beležimo v naglici, da priredi novomeška ženska podružnica sv. Cirila in Metodaja 10. februarja „Svetčev večer“ z igro: „Valenska svatba“ v tukajšnji narodni čitalnici. Podrobnosti bodo razvidne iz vspelega, ki ga podružnica izda. Živele naše vrle Dolenjke, naj bi našle tudi po vsej ostali Dolenjski hvalevrednega posnemanja!

Novi deželni komisar za vinarstvo in sadjarstvo je postal Dolenjecem dobro znani, priljubljeni potovalni učitelj gosp. Fran Gombač. Iskreno čestitamo!

Nova čitalnica in naša narodna zavest. K pod tem naslovom zadnjič priobčenemu članku iz Kostanjevice zaostati je morala radi prenapolnenja gradiva naša tozadevna opazka, katero naknadno priobčujemo. — Članek, v kolikor se z njim strinjamo, vsebuje v svojem bistvu tendence značaja razmer, ki ne veljajo samo za Kostanjevico, marveč sploh za vso Dolenjsko.

beli rjuhi, ki so jo bili moji avskultantje — enoletni prostovoljci topničarji — l. 189* — v Gradecu razobesili raz streho velike Lazaretske vojašnice kot znamenje, da slučajno ni nobena tička v kletki, no, in veste in tako dalje in naprej. . . ali do govora le nisem še prišel. Že so prisedli v obližje moje zviženosti vsi moji planinski bratci — na planinah, to med nami rečeno — se sploh vse brati: kozli s svojimi bratci, bratci s svojimi kozli, kozice s svojimi sestricami in sestrice s — — — no, pustimo to, Rekel sem torej, že so prisedli bližje, bližje, veste, vedno bližje in bližje mene, tako da sem čutil šegati vseh devet ščetin kozlove brade gosp. Anteja okrog mojih „rožnih ličic“, . . . že sem bil konečno res začel o koncu svojega začetka, kar se skloni brate Čehovi k tlom pobiraje svoj čik ljubljanske vržinke — ej juj! pa mi stopi z vso ljubeznivostjo svoje medvedje tace ravno na moje desne noge levo kurje oko, ki je trpelo baš tistega dne na kroničnem srčnem utripanju. Ej juj! Da vam nisem vzrl v tistem trenutku skozi zabito leseno okno vseh zvezd milijonov z devetih nebes, bil bi ga lopnil tega brate Čehova — lopnil, lopnil. Ali tako sem obrnil svoje oči od zvezdnatih devetih nebes nizdoli po zakajeni triglavski koči, pogoltnil sem

Kot najizvestnejši dokaz temu služi dopis iz Novega mesta, pred kratkim priobčen v tržaški „Eдинosti“ izpod peresa uglednega člana tukajšnje čitalnice. — Le zato in pa ker je nam g. člankar znan po svojem dostojanstvu kot ugleden mož, priobčili smo njegov članek neizpremenjen v celoti, dasiravno se z ostalim njegovim ne bisti venim, le na interne lokalne razmere se nanašajočim ožigovanjem z našega objektivnega stališča ne moremo strinjati. V oziru osebne polemike torej smemo uvaževati opravičeno nado, da nas je g. člankar s šifro svojega imena koncem tega članka že naprej odvezal vsake moralne odgovornosti za svoja od bistvene tendence izločena izvajanja. Toliko z ozirom na omenjeni članek, da se izognemo eventualnemu nespo razumljenju in vsaki neobjektivni polemiki, v blagohotno vsestranko uvaževanje! — Ured.

Sprememba posesti. Dne 1. t. m. je kupil gosp. Fr. Kováč, zastopnik pivovarne Auerjevih dedičev t. č. v Podbrdu, Majzeljnovc hiše v Kandiji, med katerimi se nahaja tudi dobro znana Jakšetova po domače „Čebelarjeva“ gostilna. Nakup znaša 18.000 K.

Dolenjski Sokol sklicuje svoj redni občni zbor na nedeljo 10. februarja ob 7. uri zvečer v gostilni gosp. Novaka. Prerodi se, Sokol, čil naj bo tvoj polet!

Nova tiskarna v Krškem. V Krškem se je pred kratkim ustanovila nova, ozir. prva tiskarna na vzhodni Dolenjski, za katero bode to novo slovensko podjetje velikega kulturnega in gospodarskega pomena. Kakor se nam sporoča, se snide dne 12. t. m. občni zbor konsorecija „Zadružne tiskarne“.

Krčani pa elektrarna. Vzhodnja Dolenjska se je začela v zadnjem času tem živahneje gibati in probujati tudi na narodno-gospodarskem polju, čim raje se koplje nje majka metropola v leni vodi revmatičnega životarenja. Javna kopalnica v Mokronogu in nove misli o izpeljavi elektrike, nova tiskarna v Krškem in sedaj zopet nova elektrarna ob Savi pri Krškem, katero namerava napraviti g. Jos. Lenarčič iz Vrhniko, vse to pa še mnogo družega da resno misliti. Torej mislimo, a pred vsem: delajmo tudi mi, da glava ne bo zaostajala za drugimi člani!

Potresi v Jakšetovi rupi. Ob cesti levo med Srebrniškim in Broškim gozdom nahaja se, kakor že poročano, na trati globoka usodna jama, takozvana „Jakšetova rupa“. O njej nas čaka še nekaj spregovoriti. Za danes le toliko, da je naš opazovalec potresnih znakov doslej za vsakim večjim potresom preiskaval to jama. Izmed vseh dosedanjih letošnjih potresov je napravil oni dne 11. januarja največje učinke v tej jami, dočim je segal oni dne 19. januarja ob 4. uri zjutraj najvišje do zemeljskih tal. Odrgal je zlasti na jugovshodni strani velike zemeljske plasti, ki so proti jugu valovito vsaksebi razmetane. Natančnejši pregled v nedeljo je bil vsled snega nemogoč. Toliko za danes.

vso jezo in bolečine, krepko potegnil iz pipice svoje, kot zajček namrdal z brkami, kot žaba zinzil na široko in na globoko začel:

„Takrat, da vam ne bom še enkrat pravil, služil sem kot ognjičar pri težki bateriji — diviziji, številka -- mi je ravnokar na jeziku. Lepo življenje je bilo to, bogme, da ne lažem. Posebno če se spomnim, po kaki čudni pa veliki budalosti sem prišel do svoje lepe velike „šarže“ in z njo spojenega lepega življenja, kar znači pri vojakihs beseda: „švindl“. „švindl“, to je sploh največje dostojanstvo, do katerega se moreš povspeti v vojaški karieri. Ali bi radi vedeli, kako sem prišel do te izvenredne časti? Vidite, to je bilo takole. Ko še nisem bil ognjičar, pa sem vendar že skušal, kaj je „švindl“ šarže starega nadtopničarja. V naši sobi je spal baterijski kovač, „Muro“ smo mu rekli, pisal se je drugače, katerega največja zasluga za blagor in napredek vse divizije je bila zlata resnica, da je bil večno — pijan. Večno pijan, od zore do mraka, od mraka do dne, in kar je bilo še vmes, je bilo vse največječje — „švindl“. Poleg teh svojih lastnosti je imel še to dično navado, da kadar je „prifural“ ponoči kot kanon natrkan v vojašnico, vzbudil je s svojim ropotom, žvižgom in petjem vso moštveno sobo štev. 39. Ali ne

Star Radeckijev veteran, imenom Janez Zupane iz Mokronoga, se nahaja v bolnici usmiljenih bratov v Kandiji. Potrjen je bil leta 1850 in je bil 14 let na Laškem, ves čas pod „očetom Radeckijem“. Ve veliko povedati o Radeckiju, o laških krajih, Milanu, Benetkah, Veroni itd. Škoda le, da pride s svojimi zanimivimi bojnimi poročili prehitro na — Dolenjsko, revček je namreč včasih jako slaboumen.

Epidemije. Ošpice, ki so v zadnjem času precej gospodovale v Novem mestu in Kandiji, — pojenjujejo. Zato pa je v okraju Prhove pri Litiji izbruhnil tifus ali legar.

Predpustna kronika je postala tudi v Novem mestu zelo obširna. Če bi mogli vsa vabila, kolikor jih leži na uredniški mizi le imenom navajati, bi prišli s prostorom v dvomljiv spor. Tako bo to vprašanje najlagje rešeno, če svetujemo, da ga poskuša vsak sam po svoji volji in „mošnjičku“ rešiti. Kolikor gostiln, kolikor dni, toliko zabav in — zaprav.

Požiralnik Jezero na Dolenjskem. O tem zanimivem rajskem kotliču v okolici Trebnje poslal nam je nek odličen poznavalec teh krajev jako interesantno daljše poročilo, katerega moramo odložiti do prihodnjic.

„Rožembergerjev ječmen,“ kdo ga ne pozna? Kadar gre h koncu s tem ali onim, kadar mu ne pomaga ne doktor ne padar, ne vsevedež-babnice ne šintaree, in sploh nič več na svetu, — takrat „Rožembergerjev ječmen“ gotovo pomaga. Zato ima tudi svojo častno zgodovino ta ječmen, katero pa danes zaradi prenapoljenega gradiva odložimo do prihodnjic.

Postojnska jama v Kandiji.

Kandija bo postala znamenita,
v Novo mesto še ne bo pristojna,
— Jama tajna, jama čarovita —
Kandija druga slavna bo Postojna.
Stvar s to jama je pa taka:
Kdor že čaka, naj še čaka!

Vesti iz Ljubljane, 29 jan. — (Socialno gibanje. — Društva. — Predpustna kronika.) Ni je že skoro kulturne države, v koje zidovja bi se ne zaganjali valovi socialnega gibanja. Pred dvema desetletjema še tako mrtvilo po nižjih stanovih, v zadnjem desetletju pa nankrat ta vulkan s svojim razkaženim bruhanjem . . . , to marsikateremu kapitalističnemu mogoteu ne gre v glavo, ali tista tiha, mrtva dōba je minula, ko je nižjega človeka smel vsakdo suvati kakor suje tiran svojega sužnja po tleh. — Govorimo kratko: Socialno gibanje je stopilo z vso svojo silo in močjo na površje javnega našega življenja, in tega gibanja so se oklenili malodane že vsi nižji kot višji delavski krogi, da si v tem novem skozi in skozi upravičenem boju priborē človeštvu primerno eksistenco, t. j. za svoje pošteno delo tudi — pošteno in primerno plačo! — In tako je prišlo, da se socialno gibanje razteza danes že v vse tiste sloje,

dosti tega! Špogal si je redno vsak teden vsaj dvakrat takrat še posebno moderni šport: prevračanja postelj, „Strohsack kehrt euch“! Spal si, sanjal, bogzna kako lepo, ali kako strašno, — bumf — že si poljubil z obrazom umazana tla pod kaveletami. Nad taboj s slamo natlačeni „štrozak“, okrog tebe razločeni deli železnih kavalet, glasen krohot, tam krepke kozje molitvice, tu — kar je bilo, je bilo, — storjeno je bilo. Še predno si prilezel izpod svojega brloga, še predno si resno ali sploh mislil na osveto, že je Muro zdavno markiral spanje „pravičnega“. V dnu svoje črne duše se ti je seveda smijal, krohotal, kakor zamore le Muro in njegova črna duša. Sam Bog zna, da tudi meni ni prizanesel. Uprav tisto noč, ko sem bil kot vojak prvič zasanjal o svetem idealu svojega življenja, o Li . . . (zadnji zlog meni nad vse dražega imena zaostal mi je na jeziku).

V istem hipu namreč poskočili smo vsi kakor elektrizirani po konci, za hip smo stali kakor okamneli, sicer trdna masivna triglavska koča se je stresla od vrha do tal. Jaz sem v tistem kritičnem hipu na vse kaj drugega mislil, kakor na moje vojaške burke. No, in kaj se je zgodilo?

(Dalje prih.)

ki so jih zdaj tiščala k tlom in izkoriščala: židovski in požidovljeni kapitalizem pa — pri nas — vladni, deželni ali pa vsak drug birokratizem, kjer je kot mogotec uganzjal svoj terorizem — avtokrat! . . . In zato vidimo danes nastopati organiziranega: delavca, učitelja, kakor hlapca ali slugo — zadnji pa, ki se je organizirati še le pričel, je seveda naš: državni, deželni pa občinski uradnik! Torej: vendar že enkrat tudi ta! . . . Kakor že znano, potrdila je deželna vlada ravnokar pravila novega društva „Naša zveza“, t. j. društvo kranjskih uradnikov vseh kategorij in ne glede na spol. V nedeljo 4. februarja bo tega društva prvi občni zbor, na katerem bo izvoljen odbor. — Več o tem hočemo poročati v prihodnji številki. Za danes omenimo le še sledeče: Ta „Naša zveza“ se je osnovala z namenom, da ščiti in pospešuje socialne, gospodarske in politične koristi obrtniškega stanu in da v dosego tega namena uporablja vsa zakonita sredstva. — Društvena statistika. V preteklem letu je bilo v Ljubljani 195 društev, t. j. političnih in družih, za 29 več kakor l. 1904. V tem oziru nadkriljuje torej ljubljansko mesto marsikatero mesto v naši državi. — Narodnega davka je torej na izber! . . . — Predpustna kronika je letos v Ljubljani ozbiljna, kajti jedno društvo tekmuje z drugim, katero bi svojim članom nudilo več razvedrila in zabave. No, pa tudi ostalo občinstvo ima na izber razvedrila v tem Kurantovem času! Da se boste glede nar. izobraževalnih društev in glede ljudskih knjižnic morali tudi Dolenjci lotiti dela, se umeje samo po sebi! Torej: Na delo za preprosti naš narod, ki je potreben dušne hrane in — izobrazbe!

Beseda našim gg. kavarnarjem. Iz Ljubljane nam piše narodnjak: Kot obiskovalec kavarn opazujem tu in tam, da naši kavarnarji ne umejo povsod svoje narodne dolžnosti, ker naročajo marsikak ničvreden nemški list, židovske barve, slovenske pa prezirajo. Tako je tudi v Ljubljani. Jaz bi rad vedel, čemu imajo nekateri kavarnarji n. pr. „Deutsche Wacht“, „Ill. Extrablatt“, „Deutsches Volksblatt“ in še par družih — cunj, slovenskih listov „Notranjca“, „Gorenjca“ in „Dolenjca“ pa ne? Tako dobiš n. pr. tu v „Narodni kavarni“ vse slov. liste, v „Prešernovi“ pa ne, v „Unionu“ in „Evropi“ tudi, pri „Slonu“ ne, v „Avstriji“ še precej, v „Merkurju“ še polovico ne, itd. Tako ne sme biti! Torej: gostje, zahtevajte povsod podpore vrednih slovenskih listov!

Tako je prav! Nemškemu drsališkemu društvu je zaradi preziranja slovenskega jezika mestna občina ljubljanska odpovedala pogodbo. Zdaj naj pa ljubljanski nacijonalci „heilajo“ po — nemškem ledu! Na zdar!

Razne novice.

Slovenska Matica v Ljubljani je imela dne 19 p. m. svojo 141. odborovo sejo. V nedostajanju prostora beležimo za danes iz nam vpslanega vsopreda le veselo dejstvo, da se okrog tega našega prekornega narodnega ognjišča zbira čim dalje več za slovensko probujo vnetih sotrudnikov. Tako posnamemo n. pr., da je za lansko leto plačalo 2846 udov članarino, za predlani pa 2752; od zadnje seje je društvu pristopilo 247 novih članov. Knjižnici je priraslo 94 knjig zvezkov in časopisov. Matica je tudi v zadnji dobi ugodila več prošnjam za podaritev založnih knjig. Dve veliki knjigi zelo poučljive vsebine podarila je vrla Matica tudi uredništvu „Dolenjca“, za kar ji bodi izrečena tem potom naša najudanejša zahvala! — Ured.

Dr. Celestin Libsch v Palestini. Iz prijateljskega pisma posnamemo, da se je stanje nam znanega biv. asistenta tuk. bolnice usmilj. bratov, brata dr. Celestina Libsch v toliko spremenilo, da s pomočjo svojega sluga zamore že po sobi stopati. Rok še ne more rabiti; razume že vse, a ker ne more še govoriti, je večkrat žalosti do solz ginjen. Bravcem, katerim še ni znana njegova žalostna usoda, bodi v kratkem povedano, da je g. doktor jeseni odšel od nas v Palestino, da tam prevzame vodstvo nove bolnice graškega provincijalata; ali na tem potu ga je zadel mrtvoud, tako da je bilo spočetka njegovo življenje zelo v nevarnosti.

Zopet velika nesreča na Savi na Gorinjskem. Še ni se ohladil zadnji veliki požar, ki je povzročil toliko škode in revščine, že se je vršila druga strašna nesreča. V nedeljo okrog polnoči eksplodiralo je v takozvani „Martinovi peči“ isto tovarne in pahnilo vseh 12 navzočih delavcev z veliko silo na tla. Vsled groznih opeklin je umrl eden med njimi po imenu Janez Strgar. Drugi so bili manj poškodovani. Pravijo, da je eksplozija nastala vsled bombe, ki je bila kupljena med starim železom. V Martinovi peči tope surovo železo.

Stavka v Hrastniku in Trbovljah še ni rešena. Kakor znano, začelo je 21. p. m. najprvo v premogokopu v Trbovljah okoli 2.600 delavcev s splošno stavko. Zahtevali so zvišanje plače in drugih udobnosti, kar pa je vodstvo rudnika odklonilo. Kmalu nato se je štrajk razširil tudi na Hrastnik in Ojstro. Delavci se zadržijo mirno. Straži jih v Trbovljah okoli 100 orožnikov in 3. stotinja 27. pešpolka. V torek na večer pa je prišlo iz Ljubljane tri stotnje vojakov 17. pešpolka v Hrastnik. Zmešnjava med delavci je še le nastala, ko so pričeli nekateri zopet delati, kar se jim je pa po drugih zabranilo. Proti voditeljem soc. demokracije, ki so stavko vpriporili, vlada splošna nevolja in razburjenje. Revščina med delavci je velika, soc. demokratje obečajo sicer mnogo, a store malo, dado pa nič. Lepi voditelji so to!

Tovorni promet s Trstom je zopet odprt. Zaradi štrajka železničarjev v Nabrežini in Trstu je bil namreč doslej nekaj časa zaprt. Le dolgi in rezani les se niti na južni, niti državni progi proti Trstu še ne more prevažati.

Zadnji potresi. Občutna zima zadnjih dni potresov ni ustavila. V nedeljo zjutraj ob 9. uri so čutili na Predarlškem, posebno v arlberskem predoru močan potres. Istotam se je potres obnovil zopet dne 30. p. m. V noči zadnjega januarja je bilo popolnoči tudi pri nas čutili zamolklo podzemeljsko bobnenje. Ves čas so se potresni znaki vzdržali, posebno vznemirljivi so bili 30. in 31. p. m. na vzhodu. Potresni aparat v Ljubljani je kazal dne 30. p. m. okrog 5 ure pop. pa 7. ure zvečer večjo potresno katastrofo v smeri proti Južni Ameriki, oddalja 12.000 km. Tako pridejo naša potresna opazovanja in prorokovanja vedno bolj v veljavo in sedaj smo prepričani, da smemo s teorijo svojih opazovanj brez strahu v javnost stopiti. To hočemo o priliki tudi storiti.

Strašna ciklona t. j. vrtinčasti vihar je nagloma napadel 30. t. m. ob 4. pop. našo jugovzhodno kotlino. Prišel je kakor blisk nagloma od severovzhoda podeč pred seboj sneženi prah, brzil bliskovito proti jugozapadu, od tod preko Straže na jugovzhod in v 5 minutah je bilo vse divje viharne gonje konec. Za ljubensko goro se je še pršilo in kadilo v divjih sivocernih meglenih curkih, a nad Novomestom sijalo je lepo solnce, kakor bi nič ne hotelo vedeti o hudem sovražniku kratko pred njim. Tudi v Gradeu so imeli ob istem času velik vihar.

Revir dolenskih lovcev.

Pripoveduje Srnakovič.

Kako je sodnik srnjaka zibal.

Tedaj sem bil še mlad poba, pa me je povabil moj stric — Bog mu daj dobro — na lov na srnjake. Tako-le v tem času je moglo biti, pa tudi nekoliko toliko sveže padlega snega kakor sedaj. Mejkuš, res, kakor nalašč za srnjake! — Torej, kaj sem hotel že reči — ja, na srnake smo šli.

Moj stric, to veste, je bil gozdar; mi smo mu po domače rekli „borštinar“, in lovov je imel

na razpolago vedno več, kot zajeev in druge take pobožne družince. Najrajše pa je zahajal s sodnikom na njegove srnjakov bogate love. Iti z gospodom sodnikom na lov, to je bila velika čast, ki je ne kupiš, kakor pakele tobaka. No, te časti sem bil, da se bolj na kratko držim svoje povesti ob tisti priliki, tudi jaz deležen. V soboto popoldan je bilo, to še dobro vem, ker je g. sodnik hotel na vsak način imeti za nedeljo dobro slastno srnjakovino. Srnjaka je imel že „ubranega“, tako tam gori za Jurjevimi bori, tako namreč je on sam trdil in mi smo mu kajpada verjeli, če ne več, vsaj kolikor to gre staremu izkušenemu lovcu, ki je hodil tudi v latinske šole. To veste že, da so ti Jurjevi bori tam nekje v kočevskem okraju. Če jih ne najdete na zemljevidu in sploh na nobeni mapi, zato seveda jaz nisem odgovoren.

Tako! Mi smo gazili v cel sneg, precej ko smo prišli iz trga venkaj in smo se pomikali proti poraščeni bukovi hosti, navkreber seveda, kakor so ti vražji kočevski hribje sploh vsi zreli za nebesa. Nismo še prišli daleč v gozdu, posebno ne jaz, ki sem ti kot pobič zaljubljen želel biti najrajši pri litrčku dobrega cvička pa zauber dekletu, kakor je bila moja sestrična, takrat natakariča v hotelu pri Jelenu.

Pa hudiman, da se ti tako zapletem, če se domislim na tiste neumne čase nazaj. — Hotel sem namreč samo povedati, da nismo bili še daleč v gozdu, ko nakrat začujemo strel, ej, in pa precej za njim še enega, potem pa — nič več.

Tiho je bilo, vse tiho.

Sodnik je igral vse barve v svojem zalitem od torka do sobote rdečem, v nedeljo „ober“ rdečem in v ponedeljek pa, kakor je sam rekel, „unter Hund“ skrokkanem obrazu. Takrat, ko sem ga jaz opazoval, veste, po tistem strelu,

sem konštiral, da nimel ne ene teh barv bogve, kam so zginile.

„Ti prok“, je zaškrtal po kratkem, osuplem molku, „čakaj, mreina ti kmečka, tihotapska, jaz ti že pomorem. Šest mesecev ti ne manjka, da te dobim le v roke.“

Tako se je mož postave v svoji sveti jezi hudoval in moj stric — naj v miru počiva — mu je seveda kar se je dalo pomagal. Še celo jaz sem pozabil na svojo črnooko sestrično, na eviček in celo tudi na lov, na katerem nam je bil srnjak „gotov“, veste, tisti „ubran“ srnjak sodnikov.

Pristopil sem k njima, ki sta vsak proti drugi nebesni strani opazovala in oprezno gledala, pa sta seveda tudi videla sneg in bukve, in bukve in sneg. Drugega nič. Tudi gori za Jurjevimi bori se ni dokaj videlo.

„Stric, to je moral biti „raubšic“, zavpijem — moj stric je bil namreč gluhi — na ves glas, kakor se to seveda za pravega lovca spodobi.“

„Molči, prismođa prismojena, stopi tam za tisto bukev, pa se mi ne gani, dokler te ne pokličem!“ dé moj stric osorno, seveda kakor se za pravega lovca spodobi.

Na, tu imaš, sem si mislil sam pri sebi, ziniti se nisem upal, kajpada ne; tako-le je plačilo sveta. A čakajta, jaz vama že še pokažem!... Tako sem kahal stoje za široko bukvijo sveto jezo nad stricem, nad sodnikom, ki mi sicer še ni nič rekel, tolikanj bolj pa izbuljeno krvavo parkrat po strani premeril, in kahal sem naposled srčno željo vročega maščevanja. Bil sem že parkrat preje ravno na tem lovu in moj prijatelj iz Kočevja, s katerim sva skupaj cesarjeve knofe drgnila, mi je vse potrebno povedal, kolikor treba vedeti, da nevešči lovec ne pride v zanjke premetenih in zvutih tatinskih lovcev.

To sem hotel zdaj vporabiti. (Dalje prih.)

Jos. Morauc, Novo mesto

Okrajni zastop c. kr. priv. Assicurazioni Generali v Trstu

zavaruje proti ognju, toči, vlamu, nezgodam, na življenje itd. itd.

Priporoča svojo bogato zalogo

manufakturnega in modnega blaga

kakor: sukno, loden, peruvijen, toskin i. dr.

Ugodna prilika za ženine in neveste!

Prave ruske galoše.

Fino moško perilo, kravate itd.

Najnovejši moški klobuki!

Nagrobni venci.

Cene nizke, postrežba solidna in točna.

V tem ravno na novo izhajajočem listu naznanjam, da sem sredi pretečenega leta **otvoril svojo**

odvetniško pisarno v Kostanjevici

in sicer v po domače imenovani

„Marokovi hiši“

Zastopanje prevzemam v vsakoršnih civilnih in kazenskih pravnih stvareh in izdelavam različna pisma.

Dr. Franc Prevc
advokat.

Anton Hočevar

tovarnar usnja ~ Novo mesto

priporoča vsem p. n. trgovcem
z usnjem svoj lastni izdelek

domačih podplatov

ter vsake druge vrste usnja.